

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

Szerkesztőség,
hova a lap szellemi részét
illető minden küldemény
küldendő:
Nagy-Péterfia-utca 977.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

ELŐFIZETÉSI ÁR: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona). HIRDETÉSEK DÍJA: *Benn a lapban* egész oldal 8 frt, féloldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; *a borítékon* egész oldal 6 frt, $\frac{1}{2}$ oldal 3 frt, $\frac{1}{4}$ oldal 1 frt 50 kr, $\frac{1}{6}$ oldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árszámítás adatik. Bélyeg-díj minden hirdetésnél külön 30 kr. Egyes szám ára 15 kr.

A kiadóhivatal

kezelője RÓZSA SÁNDOR főiskolai háznagy, kinek nevére intézendő a lap minden anyagi dolgára s a külső hirdetésekre vonatkozó küldemény.

A magyar kath. püspöki kar emlékiratához.

Az 1890. évi február 26-iki rendelet óta mesterségesen támasztott és lázas fanatizmussal élesztgetett ultramontán mozgalom alapokát és célzatait jól ismeri a magyar olvasó közönség; tudta mindenki, hogy ez a fanatikus izgatás nemesak beleegyezésével történhetik a magyar katolikus püspöki karnak; hanem ez a püspöki kar hazánk törvényei s ez által biztosított közbékéje ellen intézett ama támadásnak tervezője, kezdeményezője és élesztője. Ha nem ismerték is be eddig nyíltan ez aknamunka céltudatos intézését: kétségbevonhatlanul kitűntek ama jelenségek, melyekből a magyar olvasó közönségnek a mozgalom vezetése iránti meggyőződése nyilvánvaló lett, ama lépésekből, melyeket a vallásügyi miniszter az állam békéje és az 1868. évi LHI. t.-cikk által biztosított vallási nyugalom ellen intézett eme kárhozatos támadás megszüntetésére a római kath. egyház fejével kezdeményezett, mert az egyházi államfő püspöktársaival együtt nemesak a felzaklatott kedélyek csillapítására nem vállalkozott, hanem a heztkáplánkák törvényellenes mozgalmainak védelmére kelt. Emlékünkben vannak még a februári rendelet főrendiházi tárgyalásainak részletei is: tudhattuk ezekből, hogy a római kath. egyház elérkezettnek látta az időt az igazi liberális ellen való harc megkezdésére és vak elfogultságból jezsuita fondorlattal megkísérlésére azon békés nyugalomnak, melyet az 1868. évi LIII. t.-cikk teremtett meg annyi küzdelem, háborgatás és jogtalanság után.

Hogy azonban a támadás ne az elfogultság és ultramontán célzatok visszahatást keltő színeben jelenjék meg, hanem a liberális korhoz méltó mézben lépjen fel s számíthasson győzelemre: a szülők természetes jogának tetszetős

jelszavát írta zászlójára. Mindenki tudta ezt s az éber sajtó a tett nyilatkozatok taglalása közben derekas munkásságot fejtett ki ama tetszetős jelszó alá rejtett törekvés valódi céljának felderítésében. S ha lehetett valaki, ki a sajtónak e téren elért sikereit kétkedéssel tudta fogadni: az előtt nyilvánvalóvá lettek az aknamunka rugói a püspöki emlékirat kibocsátása folytán.

A budai primási palotában zárt ajtók mögött több napon át tartott püspöki tanácskozmány gondosan ügyelt, hogy ki ne szivárognon valami idő előtt a szent zsolozsmákból; de midőn a szent kinyilatkoztatás egyes elemei egészsze jegezültek: sietett a kath. püspöki kar azt az eddig rebesgetett tervtől eltérőleg, igen széles körben, a budapesti napilapok útján is nyilvánosságra juttatni, hogy lássa és bámulja a világ. Magunk is vártuk és mohón vettük az emlékiratot és egész odaadással kerestük benne nem a püspökök álláspontját, mert hiszen azt már az ügy fejlődése közben tett egyes nyilatkozatokból eddig is jól ismertük; hanem azt, hogy a püspöki kar bölcsességének államjogi vagy dogmatikai alapon miként sikerül megokolni a róm. kath. egyháznak az igazi liberális és állami jogrend ellen támasztott harcát. Nem volt szabad feltennünk mást, mint azt, hogy ez a munka, mely oly hatalmas szellemi erők kohójából került ki, tartalmának mélységével, részeinek összhangjával és csillogásával a világ ámulatát és bámulatát biztosítja a magyar kath. püspöki kar részére. Megvalljuk, feltevésünkben bámulatosan kellett csalódnunk, sőt jól esik nyilván kijelentenünk, hogy hála a kor felvilágosodott szellemének, a valódi liberálisnak, állami jogrendnek szellemi téren nincs oka rettegni az emlékiratban olvasható érvek bombáitól. Taglaljuk csak egy kissé ezeket az érveket.

Az emlékiratnak, mint szellemi műnek, értékét tekintve be kell ismernünk, hogy megvan benne egy tekintetben a róm. kath. egyház lélekhalászásának és hatalmi terjeszkedésének szempontjából az egység, mert ez az érdek uralkodik az egészen annyira, hogy az emlékiratba csupán azok az érvek mehettek be, melyek ennek az érdeknek támogatására nyomnak valamit a latban. Hát ennek az érdeknak tülön-tül előtérbe tolását megszoktuk a római kath. egyháztól. Ezt láttuk a XVI-dik század második felétől, a mikor a róm. kath. egyház ébredezni kezdett, egész napjainkig a kath. klérus részéről. S habár megérthetőnek tartjuk ezt még a kellő határokon túlterjeszkedésében is: félelmes és romboló csupán akkor lehetett, mikor államhatalmi tendenciáknak szegődött társul s jó szolgálatainak bére fejében a hatalom támogatásával rombolhatott a szegény protestantismus intézményeiben és tömött soraiban. Mai napság azonban, midőn az államhatalommal ez az érdek nem áll szövetségben, sőt tagadja az állam intézkedéseinek jogosultságát oly tereñ és oly viszonyok rendezésében is, melyek természet-szerűleg törvényhozási jogkör fogalma alá tartoznak; a midőn sok tekintetben az államhatalom felett való fölényt követel magának a jogrend és közbéke megromlására, tehát midőn az állami élet legerősebb feltételével áll szemben: kétségbe kellene esnünk a magyar állam összes erőinek és tényezőinek életképessége felett, ha csak egy

pillanatra is aggódhatnánk egy felekezetnek, habár legnépesebb is az, ily önző érdekre alapított küzdelme sikerének lehetőségén és méltó háborodással fordulhatnánk el ama kormányzati politikától, mely egy felekezetnek ily önző érdeke javára az állam hatalmából, a honpolgárok jog-egyenlőségéből, a közrend és béke feltételeiből csak egy szemernyi engedményre is gondolna.

Annyival inkább ez a gondolkozásunk, mert ha azt az érdeket uralkodólag keresztül vonulva látjuk is az emlékiraton: az érvelésben az ismert fogalomzavar, alaptalan következtetés el-lentéteesség tűnnek szemünk elé.

A vegyes házasságból született gyermekek vallásilag hova tartozásában a szülék természeti jogának elismerése és biztosítása képezi az egyedüli érvet és legfőbb szempontot. Ez az, a miért a katolikus klérus 1890. óta az egész vonalon megindította a harczt; ezt hangsúlyozza a m. püspöki kar is kezünk alatti emlékiratában. S azt gondolnád szíves olvasó, hogy a miért egy felekezet harcra menni kész az államkormány-nyal: az szent előtte; azért lelkesül, mint magas eszményért; az lelkének életeleme minden következtetésével együtt. Ebből folyólag kívánja az emlékirat, legyen a szüléknek sértetlen szabadságuk más vallásu hitvestársakkal elhatározni, hogy gyermekeik melyik vallásban neveltessenek. Tehát a gyermekek vallásos neveltetése feletti szabad rendelkezés a szabadelvű jelszó, mely-lyel a harc megindult és folyik. De hát ez a

❖ TÁRCZA. ❖

Adalék a reversálisok történetéhez.

I.

A vallásszabadság, a mely a magyarországi protestáns felekezetek részére az 1790-iki törvényben biztosítva lett, még igen sok ideig csak írott malaszt maradt. Világosan látható ez a vegyes házasságok körül évtizedeken keresztül napirenden levő visszaélésekben, melyeknek kétségbe vonhatlan történelmi emlékei az egyes, szük-keblű, katolikus papok által kierőszakolt reversálisokban vannak megörökítve.

Mert habár az ország rendei a természeti és tételes törvényeken elkövetett erőszakos sérelmeket az 1790-iki országgyűlésben határozottan kárhoztatták, az alattomos papság befolyása alatt lévő kormány ezután is szabad tetszésére bizta satelleseinek, hogy a lélekvásárlást országszerte gyakorolhassák. S jöllehet a protestánsok sérelmeik között, vallásra való tekintet nélkül a haza legjobbjai által támogatva, úgy a megyei, mint a nagy ritkán tartott országgyűléseken egy kedvező alkalmat sem mulasztottak el, hogy törvénybe iktatott jogaik nyilvános megsértése ellen fel ne jajduljanak, az

írott törvénynek még sem lehetett a mindennapi életben érvényt szerezniök.

E nemes küzdelmek egy pár érdekes példáját szándékozom én e helyen bemutatni, melyek úgy egyháztörténelmi, mint politikai, sőt egyházi szempontból is nagyon tanulságosak. Mert ezekben, mint az illető korszak vallási türelmetlenségének hű karképeiben, a romai camara obscura pokoli lángjai villannak ki, a melyek ellen akkor is, mint jelenleg, a magyar nemzet legkiválóbb politikai férfiai állottak síkra, hogy a haza nyugalmát s az egyes vallásfelekezetek között annyira szükséges és kívánatos békét biztosíthassák.

Az első eset a nevezetes 25-iki országgyűlés idejéből való s az 1826. november 1-én tartott ülés tárgyalásain bizonyos jurátus által lön feljegyezve, ki naplójegyzeteinek kezeim között levő maradványát, hihetőleg előleges megbízás folytán, országgyűlési tudósításképen küldötte haza, bár nem tudható, hogy kinek.

„Sok Diaetai ujságot most nem írhatok, így szól a kézirat, mivel most minden dologokon csak a Deputatiok dolgoznak, s ezeknek munkái még diskussió alá nem vevődnek, kivéven a Gravameneket, melyek már a kerületi üléseken rostáltattak. Ezek között a nevezetesebbek felett tartott disputatiók közül egy néhányat, melyek inkább érdemlik a megjegyzést, ide leírok.“

S miután az országgyűlési tárgyalás néhány pontjáról röviden megemlékezik, következőleg folytatja:

jelszó csak addig terjed, míg a római katolikus egyház érdekével áll összhangzásban; ennél tovább a m. püspöki kar buzgalma még az eszmények világában sem mehet. Mit gondol arra a m. püspöki kar, hogy amaz eszménynek logikai következménye tiszteletben tartandó volna akkor is, ha a szülék természeti joga nem a római kath. vallásban való neveltetés mellett döntene. Eddig már nem terjed a logikája, szabadelvűsége. Pedig ki ne érezné, ki ne látná, hogy a mikor az emlékirat a szülék szabad elhatározása mellett kardoskodik és a házasság szentségét az úgynevezett házassági szerződéssel egy és ugyanazon dolognak mondja, ezen házassági szerződésnek előleges megkötésében ott szerepel a házasság lelki torturázása a r. kath. pap részéről, a minnek természetes következménye, hogy a kath. házasság vagy csak abban az esetben esküszik örök hűséget szívének választottjával, ha ez hajlandó a kényszernek engedni, vagy lemond az érzelmek kölcsönös vonzalmán alapuló frigy megkötéséről. A mit tehát a haladó kor annyi küzdelem árán lerombolt már, azt követeli vissza az emlékirat: a reversálisok kötelező erejét. S ha e módon a házasság a gyermekek kath. vallásban neveltetését elhatározzák: a kath. klérus elég kegyes megadni az esketésnél a solemnis assistentiát; ha nem határozzák el, csak a passiva assistentiát adja meg. A mikor szentség náluk a házasság: ugyanakkor ime viszont szolgálmányért

részesíti abban a házasságra lépőket, még pedig adja egészen az egész értékét; felét, ha a házasságra lépőkben egy kissé fokozottabb lelki erő van.

Jól ismerjük ezt már a multból. Nyilván van tehát ezekből, hogy a mikor az emlékirat a szülék természeti jogáért küzd és e természeti jognak helyes irányban tereléseért a papi működést veszi latba s ha ez nem elég, a házassági szentséggel való sáfarkodást is alkalmazásba veszi: nem jár azon az egyenes uton, melyet eszmék világában a logika képvisel, hanem oly rejtett czélt tart szem előtt, mely a római kath. egyház előnyét biztosítja ugyan, de a házasságra lépők lelki harcának, a vallásos béke megromlásának és a felekezetek közötti viszonyosság megsemmisítésének árán.

Igen érdekes és jellemző az emlékiratban az is, hogy a mikor a m. püspöki kar a szülék természeti jogát, vagyis az egyének szabad rendelkezését tűzte az államkormányval felvett harcának jelmondatául: ugyanakkor az izraeliták reczepeziója kérdésében sem tagadja meg idevonatkozó álláspontját, de csak addig, míg ez a római kath. egyháznak javára szolgál, kegyesen megengedvén, hogy izraelita az egyház kebelébe, mint eddig, úgy ezentul is beléphessen; de hogy római kath. térjen át a zsidó vallásra: ily törvénybe már bele nem egyezik.

A püspöki kar részéről minden téren ha-

„Nevezetes volt az a Disputatio, mely 1-a Novembris azon Gravamen felett tartatott, mely a mixtum matrimoniumból származott gyermekeknek vallásbeli kényszerítéséről, a reversálisok kéréséről sat. szólt. A papok, nevez. *Frimm*, az egri káptalan követje, igen hosszasan meg akará mutogatni, hogy magából az 1790. 26. Articulból, nevezetesen annak ezen két szavaiból *debent* et *possunt* (si Pater est Catholicus, proles eius religionem sequi *debent*; si est Protestans, illius religionem sequi *possunt*) lehet kihozni azon principiumokat, melyek szerint szabadságokban áll a Cath. Papoknak reversalist kérni arról, hogy a születendő gyermekek a Cath. vallásban fognak nevelődni; — de igen nyomósan megmutogatták nékiek, hogy azon articulusnak nem a volt a tzelja, hogy visszavonást okozzon a különböző Felekezetek között. „Azomba (igy szól Gr. Desewffy), ha tsak ugyan ezen két szó okozhat valami kétséget, és lehet félre magyarázni; azért vagyunk itt, hogy új Törvényt hozhassunk, a régít pedig interpretáljuk. Mindnyáján ellene voltak a Papoknak, kivéven Ghytzyt és Martzibányit. Fel áll ekkor Nagy Pál, s tüzes argumentumai között leghatalmasabb volt ez: *képzelnem sem lehet otsmányabb vásárlást, mint midőn valaki a még ezután születendő gyermekeinek vallásán vásárollya meg a maga Mátkáját; s kijelenti, hogy maga sem tartja igaznak azon vallást; mert ha igaznak tartaná, bizonyosan maga állana rá.* — Ugyan tsak ő proponálta, hogy a Gravamen ekképen változtatódjon meg: 1. hogy a fattyú

gyermekek átallyába kövessék az anyyok vallását, 2. hogy a Consiliumnak ezen tárgyba jött intimatumai, a törvény határai közzé szoríttassanak.“

Mindezek azonban még ezután is csak jámbor óhajtasok maradtak.

A második adat pedig 1839-ből való. Nem egyéb az, mint id. Szilágyi Lajosnak, Biharmegye táblabírájának s a bihari egyházvidék világi ülnökének a kérvénye, a melylyel a reversálisok ügyében a megyei közgyűléshez folyamodik.

Tudjuk ugyanis, hogy a protestánsok vallásügyi sérelmei az 1825-iki országgyűlésen nem orvosoltattak: magán kérelmük pedig, melylyel 1828-ban a koronához folyamodtak, fent is, lent is majdnem ártalmukra volt. Az 1830. országgyűlésen sem mentek többre. A rendek ugyan az országgyűlés végén törvénybe akarták iktatni: 1. hogy a protestánsoknak Horvát- és Tótországban birtoklási jog adassék; 2. a vegyes házasságoknál törültsessenek el a reversálisok; 3. módosíttassék az 1791. törvény ama rendelete, mely szerint a kath. vallásból más vallásra térni akarók hat heti oktatás alá vettettek: de az idő rövidsége miatt, ez ügyekben nem hozott semmiféle határozat.

Nem csodálkozhatunk tehát, hogy a protestánsok az 1833-iki zajos országgyűlésen még hangosabban követelték vissza törvény által szentesített jogukat. S azt hiszem, hogy még felemlíteni sem szükséges a Beöthy Ödön által 1833. jan. 9-én és máskor vívott dicső har-

talmi és r. kath. egyházi érdek lép tehát előtérbe az emlékirat szerint; ez érdek szolgálatába rónatatik le az eszménynek látszó természeti jog, ennek eszköze még a szentség is: ilyen önző, a mult idők szálnalmas eseményei által elitelt törekvés hálójából ki kell tehát menteni a felekezeti viszonsosság, béke érdekeit, a mire nézünk szerint nincs más mód, mint kiszabadítása a házasságra lépőknek a római kath. klérus hatalma alól, másrészt oly állami viszonyoknak teremtése törvényhozás útján, melyekben a jelzett érdek előtérbe tolására minél kevesebb alkalom nyiljk.

Mellözve tehát ezuttal a püspöki kar emlékiratából és feliratából kirívó egyéb, inkább politikai természetű részeket: az a meggyőződésünk, hogy valódi liberális alapon nyugvó törvényhozás és államkormány nem engedheti magát a m. püspöki kar emlékiratában foglalt érvek és czél által eltérített amaz utról, mely az államkormány tekintélyének fentartásához, a felekezetek viszonsosságához, a vallási béke zavartalan életéhez vezet. S nem kételkedünk, hogy az idevonatkozó törekvésben kész szívvel támogatja kormányunkat és a törvényhozást minden elfogulatlan fia e hazának.

Nem kételkedünk a győzelem sikerében sem, mert az, mit az emlékirat tartalmaz nem új, csak újított kiadása a kath. klérus hosszú időn át több ízben támasztott törekvésének; s ha eddig sikerült a folyton haladó fejlődésnek

crőt vennie ezen a törekvésen: most a megerősödött nemzeti kormány, törvényhozás, felvilágosodás egyesült erejének nem lesz nehéz azt, mit elődeinktől örököltünk, oda fejleszteni, hogy ily igaztalan és nyugtalanító mozgalom ne zavarja meg többé nemzeti életünk nyugalját.

Somogyi Pál.

Márczius 15-ike az ev. ref. főiskolában

I.

Hálaima.

Uraknak Ura, királyoknak Királya, nagy Isten! A Te országod fundamentoma meg nem rendűl, dicsősége és szépsége meg nem homályosul s erőssége meg nem lankad soha! Felséges trónod az ég s lábaidnak zsámolya a föld és hatalmas szavadra, minden teremtett valóság engedelmeskedik. Kormányzói bölcseséged számtalan csudáit hirdeti a nagy természet; hűséges gondviselésedről tesz vallást minden élő és érző lény s kegyelmességednek jeleit, vajh' ki tudná csak el is számlálni!?

Ugyan micsoda hát az ember, hogy róla megemlékezel és az embernek fija, hogy gondot viselsz ő róla? Hasonlatosok vagyunk mi őh Uram a hijábalóságához és a mi napjaink olyanok, mint az elmuló árnyék.

De vigasztalásunk és erősségünk az, hogy Te örökké élsz!

Imádva tekintünk annak okáért Reád és áldjuk szent nevedet, hogy nekünk földi vándorlásunk idejére ezt a szent hazát jelölted ki, a melyen kívül e nagy világon sehol nincsen számunkra hely. Dicsőség Neked, hogy őseink édes zengésű nyelvén, örömben és búban

czokat, vagy azt a tragikomikus jelenetet, mely az 1833-diki országgyűlésen Jágennel, a hazugságon ért nagyváradi préposttal történt.

Mіндеzen küzdelmeknek azonban nem lett meg az óhajtott eredményük. Az alsó ház, vagyis a rendek tehát látván, hogy üzenetük a főrendek által, Vesselényi, Szóchenyi, Eszterházy Mihály és még igen sokak felszólalása és pártolása mellett is elvetetett, sőt olvasásra sem tartatott érdemesnek — a főrendek e méltatlan eljárása miatt nagyon fel voltak háborodva. Mert e mellett azt is tudták, hogy egyéb sérelmeik közül országgyűlési tárgyalásra az a pont is: „*hogy a reversálisok jövőre megsemmisítetnek, de a multa érvényesek*“, csak hosszú vita után vétetett fel. S arról is meg voltak győződve, hogy ily körülmények között ügyük az országgyűlésen győzelemre alig juthatna.

A július 13-ikán tartott magántanácskozmányban tehát Beöthy nevezetes indítványára (A leányzó nem halt meg, hanem csak aluszik), elhatározták, hogy: „*nincs más mód, mint a vallás ügyét a maga sérthetetlen állapotában nem letenni, hanem szerencsésebb körülményekig felfüggeszteni.*“ (Kölseey Orsz. Napl. 336.)

S a rendek s a protestánsok ezen eljárása az akkori körülmények között teljesen indokolt vala. Mert hogy a főpapság és ennek befolyása alatt az akkori kormány mily érzellemmel és véleménynyel volt a protestánsok iránt, legfényesebben kitűnik Szepessy püspök szavaiból, a ki „*lelke együgyűségével nyilvánítá, miképen*

ő az altábla vallásügyi kívánatainak még akkor sem fogna engedni, ha azok törvénynyé válnának.“ (Kölseey i. m.)

Szepessy és a hozzá hasonlók példaadására nem sok idő múlva mások is vérszemet nyertek. Rozsnyón, Pécsen, Nagy-Váradon egymást érték a püspöki körlevelek, melyek Róma szolgálatában lábball típorták az ország szentesített törvényét s fanatikus türelmetlenséggel követelve a revulsálisokat, semmi ügyet nem vetettek arra, hogy erőszakoskodásuk és törvénytelen igazgatásaikkal az egész ország nyugalját felzavarják.

E püspöki körlevelek között országszerte legnagyobb felháborodást és legtöbb megbotránkozást szült Lajtsák Ferencz nagyváradi I. sz. püspöknek a körlevele, a mely ellen id. Szilágyi Lajos, a bihari egyházmegye világi főgondnoka, 1839. július 8-ikán Biharvármegye közgyűléséhez folyamodik.

A kezemnél levő kéziratot, mely vagy eredeti példány, vagy az eredetiről vett másolat, alább szőrul-szóra mutatom be; minthogy ez, mint egy világos fő munkája, magában véve is megérdemli a figyelmet. De ezenkívül teljesen illetékes, egyháza ügyeiben jártas, sőt még a politikai mozgalmakban is tényleges szerepet vivő férfiú tollából származván, egyházunk története számára is fontos adatnak tartom.

Benő János.

egyaránt járulhatunk Elődbe, elrebegni azt, mit szívünk érez és lelkünk epedve óhajt. Hála, örökké hála Neked, hogy hazánk és nemzetünk történelmének folyásában mindannyiszor bebizonyítottad, hogy Te Istenünk és Atyánk voltál eleitől fogva, az vagy és leszesz örökké.

Ennek a Te igazmondásodnak és irgalmasságodnak emlékezetére szentelünk mi örömnepet ma is örök Isten! Mert ígéretnek földére telepítetted le e hon határiban a mi őseinket s mint egykor választott népednek, úgy adtál nemzetünknek is vezéreket, királyokat, hőseket, bírákat, lantosokat és tanítókat, hogy lennének akarodtnak végrehajtói, az igazság és szabadság evangéliomának hirdetői s a szeretet királyi törvényének megvalósítói. Te természetted ki védő kezéid a magaságból, hazánk s nemzetünk felett mindannyiszor, midőn idegenek s kegyetlenek ostromolták bástyafalainkat. Te mentetted meg oly sok ízben a vizek árjai s háborgó szelek zúgó vészei közepett, nemzeti létünknek hányatott hajóját. Te, egyedül Te gyűjtötted egybe nem egyszer az elszéledett bujdokló honfiakat, hogy lennének ez áldott Kánaán lakói, mint egy testnek tagjai, melyeket egy lélek, egy szellem éltet s bátrít. Tenmagad gyűjtád fel nemzetünk előtt, Krisztusod tudományának s az idévezítő hitnek szövetségét, melynek lángját éleszteni, óvni, messze világoltatni soha meg nem szűnsz. Te adtál bölcseséget az uralkodóknak, kik az alkotmány arany lánczaival fűzték egybe e haza népeit, hogy munkálják azt, s arra törekedjenek, a mi az igazság, szabadság, közjólét és szeretet végcéljához vezet. És a Te szemeid vigyáztak a szent koronára, mely felkent szolgálóidnak homlokát ékesíti, hogy ez az elidegeníthetetlen szent jegy és zálog, legyen pecsété annak az elvülhetetlen szövetségnek, mely szerzetett hazánk népei s az uralkodó felség között.

Óh de kicsoda tudná elsorolni azt a tenger áldást, azt a szerfeletti kegyelmet, melyet hazánk és nemzetünk iránt, e végéhez siető ezer év minden mocczanasában tanusítottál! Kicsoda tudná rajzolni közelebről azt a szent lelkesedést, mely ezelőtt 45 esztendővel, egy ily nap reggelén, mint sebesen zúgó szélnek zendülése eltelé ez egész hazát! Midőn kitöltéd az igazságnak, szabadságnak és bátorságnak lelkét az egész nemzettestre, úgy hogy az ifjak látásokat láttak és a vének álmokat álmodoztak; a mikoron csudákat cselekedtél az égből oda fel és jeleket e földön ide alá, vért, tüzet és füstnek gőzölgését; a mikor a nap setéséggé változott és a hold vérré, minekelőtte eljött a szabadság ama nagy és fényes napja, melyért egyedül Te szent Felségednek légyen örökké való hála!

Bizonyára, valóban boldog nép az, melyet Te így kegyelsz!

Ennyi végetlen irgalmasságodnak tapasztalása után immár gyermeki bizodalommal esedezünk Hozzád: tartsd meg számunkra és gyarapítsd azt a sok jótéteményt, azt a nagy kegyelmet, melylyel hazánkat és nemzetünket mind eddiglen megajándékoztad. Erősítsd meg a Te erőddel határainkat, gazdagítsd bőséggel mezeinket, kövérítsd és vidámitd meg halmainkat, hegyeinket és töltsd be jóvoltoddal lakóhelyeinket.

Sokasítsad, gyarapítsad nemzetünket, hogy ifjaink zöldeljenek, viruljanak, mint a pálma és növekedjenek, mint a Libánon czédruza, hirdetve gondviselésedet s áldva dicső nevedet.

A jó erkölcs és evangéliomi hit diadalát Tenmagad munkáld és segéld elő s a tudomány és műveltség áldásaiban részeltess bőven e nemzetet.

Áraszszad e haza összes népeire az igazság és bölcsesség, a bátorság és szeretet Lelkét kettős mértékben s cselekedjed, hogy a polgári, erkölcsi és lelki szabadságban, melylyel minket is kegyelmesen megajándékoztál, rendületlenül megálljunk mindenha s ne engedd, hogy valaha ismét szolgaság igája alá hajoljunk.

Szeressed, oltalmazd és vezéreljed e végre felkent szolgádat, bölcs és atyai jóságú Királyunkat, hogy kormányzó pálcáját az igazságnak, kegyelmességnek, békeességnek és hatalomnak győzedelmi jelvényeként birja és tekintse mind végiglen!

S ha nép s király diadalmi öröm-éneket zeng nagyságos dolgaiddért, — vagy szorongattatások közepett oltalmazd meg: oh hallgasd meg mindannyiszor s vedd kedvesen a Hozzád szálló fohászt, mert mi a Te néped vagyunk Uram s Te vagy és leszesz mind örökké a mi szabadító, áldó Istenünk, kegyelmedből a Jézus Krisztusért. Amen.

Mi Atyánk stb.

Az Istent féljétek, a királyt tiszteljétek, a hazát szeressétek!

Te pedig szent Atyánk, ki irgalmasságot cselekedtél hazánkkal és nemzetünkkel mind eddiglen, légy a mi köszalunk és idvességünk örökkön örökké! Amen.

Dr. Erdős József.

II.

Emlébeszéd.

Mélyen tisztelt Ünneplő Közönség!

Nemzetünk történelme nagy eseményekben felette gazdag. Sok a mélyen elszomorító és fájdalmas emlékű, sőt megrendítő azok között; de nem hiányoznak olyanok sem, melyeknek dicsősége a honfi lelket ma is örömbé ringatja. Azonban ezek nekünk mind becsesek, drágák, mert nemzetünkről, országunkról hoznak hírt az idő messze távolából. Becsesek, drágák, mert a mi tanulságunkra irattak meg. Jelenjét, mely gyökérszálaival a multba messze benyulik, a nemzet nem értheti, nem méltányolhatja kellő mértékben, jövőre néző tetteit nem intézheti eszélylyel multjának ismerete nélkül. Historia est vitae magistra.

A nagy, a dicső Luther szerint „a történelemből és történetekből csaknem minden jog, bölcsesség és igazság minden erényekkel együtt, mint valami élő forrásból buzognak elő. Egyszóval a történetek, úgymond, nem egyebek, mint emlékezete és jegye azon isteni műveknek és ítéleteknek, a mint ő a világot, különösen az embereket megtartja, igazgatja, segíti, bünteti és tisztességre emeli a szerint, a mint valaki jót vagy rosszat érdemel“.

A történelem e szerint az isteni akarat megnyilatkozását is tárja elénk. Főleg a történelem nagy s kiemelkedő forduló pontjain tűnik elő fényesen az isteni akarat vezérlése. Ezeknek felújítása a szerencsében bölcseségre, erényre és alázatosságra int, szomorú napjainkban megvigasztal.

A művelt, nagy nemzetek a kiváló történelmi események olykor megrázó, de mindig lelkesítő, tisztító, nemesítő, honszerelme gyulasztó erejét és hatását ismerik s nemzeti ünnepekké magasztalják.

Hát nekünk, kik oly rokontalanul s gyér számban idegen és részben ellenséges népóriások közé beékelve vagyunk, — nincs-e szükségünk, nincs-e ezer okunk, hogy nemzetünk nagy napjainak, korszakot alkotó eseményeinek felújítása által a honszerelmet ápoljuk, a történelemből bölcseséget, okosságot, olykor vigasztalást, a lehető küzdelmekre bátortást merítsünk? Avagy dicső

elődeink iránt, kik e szép, e drága, e szent hazát annyi baj és viszály közt nekünk megtartották, alkotmányát, szabadságát kivívták, nem kötelez-e minket fiúi hála, hogy emlékeket olykor-olykor tisztelettel emlegessük?

Igen! nekünk sok és nagy okunk van erre s hazafiúi kötelességünk parancsolja, hogy történelmünk nagy forduló pontjain tekintetünket olykor megpihentes-sük. Ki multjára érzéketlen, szebb jövőre érdemetlen.

És mégis mind e napig országosan egyetlen nemzeti ünnepet sem ül a magyar! Ime újabb történetünk fényes napjai egyik legfényesebbikét, márczius 15-ikét is itt-ott leginkább az ifjuság emlegette s ünnepelte lelkesedéssel.

E főiskola tanárkarai végre 45 év után e nap jelentőségéhez méltó lelkesedéssel elhatározták, hogy azt évenként, mint főiskolai ünnepélyt fogják megünnepeelni.

És ime a tanárkarok közgyűlésének kegyességéből nekem jutott a szerencse, hogy a főiskolai első ilyenemű ünnepélyen alkalmi beszédet tartsak.

Mint hajdan Rómában a házi erény, a családi tiszta erkölcs jeléül és ébresztésére a Vesta tüze soha ki nem aludt, — úgy ápoljuk mi is szívünkben a hon-szerelem tüzeit; s hogy lángolása annál erősb s tartósb legyen, éleszsűk s tápláljuk történeteink hű és igaz s kegyeletes felújítása által.

Azon percztől kezdve, a mint a szerencsétlen II. Lajos fejről szent István koronája lehullott, egész 1848-ig hazánk és nemzetünk történetében kevés a kiemelkedő pont, a melyen a honfi-szív őszinte és igaz örömmel pihenhetne még; hiszen alkotmányos szabadságunk, nemzeti létünk majdnem állandóan fenyegetve, kockára volt téve. Bécs és Konstantinápoly századokon át versenyzett, hogy lábaihoz vethessen. Egyik erre tépett, a másik amarra szakgatott, csak nyomoru hatalmi eszköz voltunk mindeniknek; létünk egyikre nézve sem volt cél, javunkért, boldogulásunkért egyik sem tön semmit. A nemzet, a magyarság, ha talán e hazának ősök vére-től termékenyült szent földét igazán szerette, alkotmányos szabadságát, függetlenségét becsülte is, de a szent cél-ért, a haza megmentéséért közérővel harcolni nem tudott; pártokra szakadt; önérzet hiányában egyik itt, a másik amott kereste a megmentőt, a szabadítót. S hogy a legnagyobb veszély közepette is testvér a testvérnek segítő kezét ne nyujthassa, testvér a testvérral az apai szent örökséget egyesült akarattal ne védhesse, a vallási fanatizmus üszkét dobták közünkbe akkor is. Mintha a hazaszeretet és istentisztelet oltárán nem lehetne egyszerre és együtt leborulni?! Mintha Istent és hazát igazán szeretni ellentétben volna?! Nem! a magyar a magyarral vallásaért nem állt volna harcra. Idegen érdekek kergették abba akkor is. Pusztított ellenség, pusztítottuk mi is egymást. A különböző érdekek és hatalmak labda módra játszottak velünk. Olyanok voltunk, mint fengeren imbolygó tárgy, melyet egyik vihar partra hajít, a másik ismét a mélybe ránt alá. Százado- kon át nem volt egy eszme, mely e nemzet fiait közös vágyban, közös lelkesedésben igazán kibékítette és egye- sítette volna. Csak midőn e nép nemzeti és állami önálló élete egyenesen megtámadtatott, tudott a tagadásban, az ellenmondásban egyesülni.

Szerencse, hogy a szellemvilág végtelenségében nincs oly szigorú elkülönözöttség, mint az érzéki világ- ban. A népek, a nemzetek határvonalakat állíthatnak fel egymás között, vámsorompókat emelhetnek egymás ter- ményei és gyártmányai ellen, de az eszmék szárnyakat

öntenek s ellenállhatlan diadallal szállnak országokról országokra, nemzetektől nemzetekhez, hogy az elmékben és szívekben lakozást vegyenek s azokat közös vágyak- ban és reményekben dobbanásra bírják. A nemzetek közti szellemi érintkezést tiltani igen, de teljesen eltiltani és megakadályozni nem lehet.

A francia forradalom, mint óriási vihar által a tespedésből, alélt ágból, öntudat nélküli szolgáltság- ból felriasztott népek látni, hallani kezdték. Látni, hallani kezdték oly dolgokat, melyeket addig a képzelet is vakmerőségnek tekintett volna. Látni és eszmélni kezd- tek igazi népszabadságról, népfenségről, egyenlőségről, testvériségről.

Ez eszmék hozzánk is áthatottak s mint a szellem- világ napjai nemzetünk egéről többé le nem tűntek. Ve- zetőink, biztatóink, édes reményeink lőnek.

Ez eszmék Európa népeinek szívét meghódították. S mintha megifjúdott volna a világ! A nép követelte szabadságát, melyet az Isten kegyelméből való hatalmak bilincsbe tartottak; követelte, hogy a jogok megosztas- sanak, hogy a hazában mindenki otthon érezhesse ma- gát, hogy aztán a nép minden fia egyenlő szeretettel és buzgósággal hordja vállain a közterheket, munkálja a haza javát, védje, oltalmazza annak jogait, igazait, szabadságát.

De ez eszméket nemcsak a mélységben ülő népek pillantották meg s vonták le belőlök magokra a követ- keztetéseket, hanem ama hatalmasok is, kik a népek sorsát kezökben tartották, kik szerették hinni és elhitetni, hogy Isten különös rendeletéből uralkodnak e népen, habár annak ostorai is. Hanem míg a szegény nép megváltását várta amaz eszméktől, addig a büszke tró- nok urai, a hatalmasok és gazdagok félve, remegve néztek azokra fel. Hatalmukat érezték ingani lábaik alatt. Mintha volna erősebb, biztosabban álló trón annál, melyet a jog és igazság tart fenn.

Azt gondolták, hogy amaz eszmék uralma annál mélyebbre sülyeszi őket, minél magasbra emelik a nép jólétét, minél inkább kifejtik erejét, eszét és hatalmát. Mintha a nép esze és ereje nem a trónok biztonságára is volna! Féltek s a félelem megvakította őket. A népen, mely a szabadságért hevült, mint rabszolgaseregen akar- tak uralkodni; a népet, mely jogainak s emberi mivolt- tának tudatára ébredt, kényszeríteni akarták, hogy az önsorsa felett való rendelkezés jogáról lemondjon; el akarták zárni előlük az eszmék világát és melegét, me- lyek a börtönök éjjelein sem hagyják el a bennök hívőket. Elfelelték a nagy szenvedő intését: „a testet megölhe- titek, de a lelket el nem veszthetitek.“

(Folyt. köv.)

Joó István.

T A N Ü G Y.

Országos protestáns tanár-egyesület.

A tiszántuli ev. ref. középiskolai tanáregyesület 1892-diki Szatmáron tartott közgyűlésén végzésileg ki- mondta, hogy az országos protestáns tanár-egyesület szervezését óhajtja, s a központi bizottságot utasítja, hogy a református és ág. hitv. akadémiák, gymnásiu- mok, képezdek és felsőbb leányintézetek tanárkarait nyilatkozatra hívja fel, s egyszersmind a nyilatkozatok alapján a szervezési munkálatok elkészítésére és az alakuló közgyűlés egybehívására bizottságot küldött ki.

A központi bizottság a vett utasításhoz képest 1892. szept. 22-iki kelettel szétküldte a felhívásokat, nyilatkozatra kérve az egyes tanárkarokat és azok tagjait. A beérkezett nyilatkozatok eredményét 1892. november 24-iki kelettel közölte a központi bizottság a felhívott tanárkarokkal, ismételten fölkérve a még eddig nem válaszoltakat nyilatkozataik beküldésére. A kétrendbeli felhívás eredménye következő: 79 protestáns tanárkar közül 46 pártolól, 8 kitérőleg válaszolt, 25 pedig nem nyilatkozott. (Pártolónak tekintjük az olyan tanárkart, melynek kebeléből egy vagy több tagja jelezte belépési szándékát; kitérőnek mondjuk az olyan tanárkar helyeslő nyilatkozatát, melynek kebeléből belépésre senki sem jelentkezett.) A 46 pártoló tanárkarból belépési szándékát jelezte összesen 304 tanár, kik közül ev. ref. tanintézetekben működik 222, ág. hitv. tanintézetekben 73, egyesült protestáns tanintézetben 9. A központi bizottság elkészítette az alapszabálytervezetet s egyszersmind a szatmári közgyűlés 24-ik számú végzésében nyert megbízása alapján, egybehívta Debreczenbe 1893. április 6-án d. e. 8 órára azon értekezletet, mely az alapszabályoknak nyilvánosságra bocsátandó és az országos protestáns tanári értekezlet elé terjesztendő szövegét meg fogja állapítani. Értekezletre a következő tanárok hivattak meg: a tiszáninneri ev. ref. egyházkerületből Radácsi György és Búza János, az erdélyiből Szakács Mózes és Lázár István, a tiszántuliból Dóczy Imre és Elek Lajos. A dunamelléki ev. ref. tanárok Csabai Imre nyugdíjintézeti elnök útján kérték föl két bizottsági tag küldésére. A dunántuli ev. ref. egyházkerületből fölkéretett a pápai főiskolai tanárkar egy, a csurgói főgymn. tanárkar szintén egy bizottsági tag küldésére.

Fölkérettek végül egy-egy képviselő küldésére az eperjesi ág. hitv. főiskola, továbbá a budapesti és kismárki ág. hitv. főgymnásiumok tanárkarai.

A tiszántuli ev. ref. középiskolai tanáregyesület elnöksége.

KÖZÉLETÜNK.

Az egyházközségi Közgyűlésről.

(Folyt. és vége.)

A „pro domo sua“-féle elv alapján a hazabeszélő önzés vádját sem dobhatja reám senki, ha elmondom itt azt is, hogy az egyházam presbiteriuma által 10 év óta hozott határozatokat, az egyházközségi közgyűlés eddigelé egytől-egyig jóváhagyta, és pedig a többek között egy 900 forintos pótdó kivetését egyhangulag, egy 2600 forintos pótdó kivetését 1 ellen 108 szóval, egy 1000 forintos kölcsön felvételét 2 ellen, 66 (az az hatvanhat,) szóval.

És mégis azoknak sorába állok, kik arra kérik az egyházkerületet, hogy ha már le nem veheti, hát könnyítse az egyházközségi közgyűlés békóját a presbiteriumok lábán, mert láttam, tapasztaltam azt az izgatótságot, mely a presbiterium egyes tagjain minden egyházközségi közgyűlés előtt erőt vett azon gondolatra, hogy a különösen pótdó kivetés ellen könnyen felizgatható, az ügghöz nem értő, „fel nem esketett“ nyers tömeg, egyháza felvirágoztatására célzó legszentebb törekvését is leszavazhatja. Nem is tudnék rajta csodálkozni, ha egy ilyen eset után a presbiterium — az ügyet bizalmi kérdésnek tekintve — lemondana. Hiszen ő esküvel kötelezte magát arra, hogy p. u. az egyház

épületeit, ha kell áldozatok árán is, jókarban tartatja és íme, midőn esküvel fogadott kötelességének megfelelni akar, akkor őt egy hivatali felelősségének öntudatára teljes egészében soha el nem vezethető monstruosus hatóság, az u. n. egyházközségi közgyűlés — a zsebpartiak agitációjának hatása alatt állva — a haladás útján tisztán önérdékből vétó jogával feltartóztatja.

Avagy talán nincs az egyházközségi közgyűlésnek vétó joga?! „Kérdések kérdése, melynek nehéz, kététes, nagy a megfejtése.“

Dávidházy János esperes úr fentebb is említett műve 10-dik lapján azt mondja, hogy a leszavaztatás esetében „óvakodjék a lelkipásztor akár az elkeseredett felhevüléstől, akár a gyáva lemondástól“ — hanem... „rövid idő alatt hívja össze a presbyteriumot s ennek jegyzőkönyvileg kimondandó felelősségét terjeszse a maga rendes útján az összes ügyiratok kapcsában, az egyházmegyei közgyűléshez.“ E tanács korrektsége ellen senkinek se lehet semmi kifogása, hiszen a hozott határozatok törvény szerint is „a felsőbb egyházi hatóságok jóváhagyása alá terjesztendők“; de a mi a felelősség alakjában való felterjesztés kérdését illeti, nagy kérdés, hogy az őt megbízó testület általi leszavaztatás leverő hatása alatt pironkodó presbyteriumnak erre lesz-e elég bátorsága?

Lesz-e elég ereje arra, hogy békével elviselje a nép „zúgását“ a malom alatti s kovácműhelyi kegyetlen támadásokat, vagy leteszi a sok helyen méltatlan bántalmak s gyanúsításoknál egyébbel úgy sem fizetett, különben tiszteletreméltó presbyteri tisztelet, hogy utat engedjen a nép zsebe lelkes védőinek, az u. n. „nem fizetünk“ pártnak a presbyteri szék parnassusára.

És ha elég ereje lesz a presbyteriumnak a leszavazó egyházközségi közgyűlési végzésnek nem egyszerű felterjesztésére, hanem felelősségére, akkor az egyházmegye vagy a presbyterium, vagy az e. k. közgyűlés határozatát erősíti meg. Ha az egyházközségi közgyűlés határozatát erősíti meg, akkor jaj annak a szegény, prés közé jutott s tekintélyében összelapított presbyteriumnak! Csapdosni fogja azt uton-utfélen a szemrehányás zápora: „lám, még a teraktus se adott kigyelmeteknek igazat, még az se türheti el, hogy a szegény népet pótdóval sarczólják kigyelmetek!“ és így tovább. Ha pedig az egyházmegye a közgyűlés végzését feloldva, a presbyterium javaslatát erősíti meg, ezzel leolvastja ugyan a presbyterium szárnyairól az ólmot, mely azt repülésében akadályozá; de az egyházközségi közgyűlés tagjainál nem kelti-e egyszersmind öntudatra azt a véleményt, hogy íme ők nem egyebek fejbőlintó Bálintoknál, a kiknek jogában áll a presbyterium javaslatára jámbor szerénységgel igent mondani, de azt elvetni?... Mit ér?! Mikor a tractus úgyis a presbyterium javaslatát juttatja az ő tiltakozásuk ellenére is diadalra, s ez által elkésredésüket növeli, az egyházi ügyek iránti lelkesedésüket a helyett hogy emelné, lohasztja, sőt teljesen kiöli s ajkaikra ama kifakadást adja: Akkor hát miért is kérdeznek meg bennünket?! hiszen a törvényben nincs kifejezve, hogy például, ha az egyházi közérdek kívánja vagy az egyházi felsőség akarja, a mi akaratunk ellenére is vethető ki pótdó?!

Igaz, hogy mindezen nehézségek akkor is előfordulhatnak, ha az egyházközségi közgyűlést a határozott számban megválasztandó képviselőt alkotandja; de az is igaz, hogy mivel e képviselők minden valószínűség szerint a nép értelmesebb tagjaiból fognak kiszemeltetni, ezeket kevesebb számuk miatt is könnyebb a presbyterium segítségével megnyerni a szép ügyeknek.

Az is érthetetlen előttem, miért kell épen a kétezer léleknél kevesebbet számláló egyházközségekben a városi népnél mindenestre alantasabb értelmi színvonalon álló falusi nép összes adófizetőinek alkotni az egyházközségi közgyűlést, vagy ha már ezekben a csikósoknak, gulyásoknak is biztosítatik egyházuk kormányzatába a bele szólási jog, miért vonatik az meg a 2000-nél népesebb egyházak értelmes iparos vagy kereskedő tagjától?! Talán azért, mert az egyházkerület a zsinati törvények végrehajtásához adott utasítások hozatala alkalmával maga is visszariadt egy oly hatóság teremtésétől, melyben a tagok száma ezrekre rüg. Ha ez is ok volt, méltán visszariadhat attól a kisebb egyházakban is és ennek feltüntetésére elég legyen felemlítenem, hogy a vezetésem alatt álló, 1700 lelket számláló egyházban az egyházközségi közgyűlést 479 egyházi adófizető tag alkotja.

Igaz, hogy a gyűléseken nem vesznek részt mindannyian, sőt legtöbbször a megjelenők határozatra képtelen száma miatt az első meghívásra a gyűlés meg sem tartható, de ebből a gyakorlatból véleményem szerint nem az következik, hogy csak hagyjuk meg a 10 éves usust, de sőt ellenkezőleg az, hogy mivel a másodszori meghívásra megjelent határozatképes gyűlés tagjainak száma, az összes megjelenésre jogosítottaknak különben is 6-od, 7-ed, sőt gyakran 10-ed részét képezi, mely szám körülbelül megfelel a presbyterium háromszoros számának; tehát a kétezernél kevesebb lelket számláló egyházakat is ruházzuk fel azzal a joggal, hogy egyházközségi közgyűléseiket a nagyobb egyházak eddigi gyakorlatának megfelelően, képviseleti uton szervezhessék. Ezzel egyszermind hódolni fogunk az egyöntetűség elvének is.

Sokat lehetne még írni erről a fontos kérdésről, de hát nem akarom tovább fárasztani a szíves olvasó türelmét, hanem még egyszer komoly figyelmébe ajánlom a heves-n.-kunsági egyházmegyének ama pártolásra méltó indítványát, mely szerint a 2000 léleknél kevesebbet számláló egyházakban is képviselet útján szerveztessék az egyházközségi közgyűlés. Így aztán, ha már a trójai lovat többé ki nem hurcolhatjuk, legalább könnyítjük a békót a presbyteriumok lábain.

T.-Sass, 1893.

Sarkadi N. Imre.

IRODALOM.

Az anyakönyvek államosítása. Nehány józan szó a napirenden levő egyházpolitikai kérdésekhez. Irta: *Jurista*. Budapest. Ára 60 kr.

Egy jó katolikus (mert ma-holnap már így fogunk egymásról beszélni) író mondja el ezen 67 lapra terjedő füzetben gondolatait mindenről, még — az anyakönyvek államosításáról is. Geniális ötlete azonban, mely szerint a születési és halálozási anyakönyvek vezetését a *járás orvosokra* kellene bízni, nem igen fog bizonyára másoknak tetszeni, mint — a járás orvosoknak. Szerző ugyanis úgy okoskodik, hogy „a születési időpontot, mint tény-körülményt, senki sem tudja nagyobb szakértelemmel megállapítani, mint az orvos.” Pedig hát mindenki tudja, hogy az ily dolgokban teljesen jártas — a bába is. Csudálkozni lehet, hogy szerzőnek ez az egyszerű gondolat nem jutott eszébe! A római egyház tanai szerint, szükség esetén a bába is keresztelhetvén, milyen könnyű volna ezt a közeget az anyakönyveléssel is megbízni! Igazán kár, hogy szerző figyelmét ez a gondolat elkerülte, mert még fináncziális előnye is kézzelfogható.

Azt mondtuk fentebb, hogy szerző jó katolikus, pedig talán találóbban jellemezzük, ha azt mondjuk róla, hogy inkább pópás érzelmű; mert másképp érthetetlen volna azon kiméletlen eljárása, melyet a püspöki karral szemben követ, melyről mindnyájan tudjuk, hogy Róma parancsa szerint jár el. Szegény püspöki kart csaknem egészen a sárba rántja! Egy csufondároskodó anthológiába ille nének például a munka következő helyei: A klérus csúfos játékot úz hitelvi aggodalmaival, meggyalázzván, kompromittálván magukat ezen szent hitelveket, melyek mindnyájunk üdvösségének közkinccsei, de megbizhatatlan, hűtlen kezelésben vannak nálunk Magyarországon. Nálunk a papoknak van legtágabb, sőt tetszés szerint nyújtható és összevonható lelkiismeretük (29. lap). Az egész áldatlan hercze-hurczában az irányadó tényezők között csak Csáky gróf őrizte meg józan eszét. (34. l.) A klérus valóságos jogászgyerekséghez folyamodott a törvényt magyarázat dolgában. (35. l.) A klérus politikai szempontból a legnagyobb baklövést követte el. Vakon a falnak rohant s mikor összeverte magát, akkor ezért másokat okozott. Nem azért adatott a pásztorbot az egyházi előjárók kezébe, hogy ezzel duhajkodjanak a csárdában és a választási hordók körül. A „legeltesd bárányimat, legeltesd juhaimat” krisztusi mondás addig nem terjedhet, hogy az okos, a bölcs pásztorok helyett már most a szamarak is vezessék a nyáját. (38. l.) Lealázták Róma legfőbb tanítói tekintélyét. (42. lap.) A rozsnyói „bagolyvár” lakójáról meg így nyilatkozik: annak a morosus öreg úrnak tudománya rég a lomtárban porosodik, politikai modorát pedig csak ott a leg-sötétebb Afrikában, az ugandai elkeresztelési kérdésekben tudná csupán érvényesíteni, hol különböző felekezeti keresztyének naponként 4—5000 embert falnak fel egymásból. (44. l.) S midőn a püspököket ily szavakkal dobálja, ugyanakkor így kiált fel: a pápa iránti bizalomban és reá vonatkozó hitelvünkben rendületlenek vagyunk — élve vagy *halva*, teszi hozzá. Ezt a hozzátételt ugyan nem értjük, de bizonyosan jelent valamit. (?) Ezt a legfőbb tanítói tekintélyt minden becsületes katolikus embernek a testével kell fedeznie épen úgy, mint az állam polgárának a király szent és sérthetetlen személyét — mondja a 42. lapon. Sőt még a világi elemnek is kijut az udvariaskodásból, midőn a rosariumos gróf Zichy Nándor ő exczellenziájának is „becsülni és szeretni tudja hitbuzgóságát és szép jellemvonását.” (43. l.) Az örök világosság fényeskedjék — majd annak idején — ő exczellenziájának abbeli valódi (?) keresztyén hitbuzgóságáért, hogy, a mint róla országszerte beszéltek, még béresének sem fogad fel nem igazhitű római katolikus embert!

A mi az egyházi anyakönyvelést illeti, szerző a tridenti zsinat határozatából indul ki. Az anyakönyvvezetés külön jogosítványa a plebánusnak, melyivel a tridenti zsinat előtt nem bírt. A particuláris egyházakban azonban, a mint tudjuk, már a tridentinum előtt is voltak anyakönyvek. Az egyházi anyakönyvek azonban szerző szerint hiányosak, mert azok csak egyházi érdekből vezetettek. A *születések és halálozások* anyakönyveinek állami hatósági kezelésbe vétele elodázhatlan, feltétlen szükség — a jogbiztonság szempontjából. A legsürgősebb állami feladat. E nélkül nem képzelhető jogállam. (Eddig talán valami tatárscorda valánk?) Az *esketési* anyakönyvek sorsa azonban a kötelező polgári házasság életbeléptetésétől függ. A protestáns egyház anyakönyveiről szerző tudomást se vesz. Mellesleg legyen megjegyezve, minket kedélyes bizalmaskodással mindig *kalvinisták*-nak meg *lutheranusok*-nak nevezget.

Ezt a *pápista* leereszkedést alig vagyunk képesek kel-
lőleg méltányolni!

A járási orvost az V-dik fejezetben praesentálja mint anyakönyvvezetőt. Azért kell erre szerző szerint ily szakértő organum, mert az anyakönyvnek még a születés percét is ki kell tüntetnie. Példátlan jogászi pontosság! De kérjük, mikor a vidéken a bába is kevés, a legiónyi járás-orvost honnan teremtenők elő s ki gondoskodnék (ha lehetséges volna minden vajudónál megjelenő!) tisztességes honorálásukról, mikor némelyik közülök még Nyüző prókátor úrnál is kevesebb „aethikai alappal” bír. De Jurista úrnak — úgy látszik — nemcsak praktikus érzéke kevés, hanem sok helyen még juristai képzettsége is fogyatékos. Ennek különben meglehet, hogy tulságos eredetiség hajhászása az oka. Ilyen eredeti, de a jog hermeneutika alapfogalmaival éles ellentétbe jövő gondolata az szerzőnek, hogy „a klérus Verböczy tudományával az 1868. évi 53. t.-cz. 12. §-át egyenesen holtlá tehetné volna.” (34. l.) Persze, te kedves olvasóm azt kérdezed erre, hogy még a budavári törökök által méreggel megégetett szegény Verböczynek tekintélye hogyan kerül bele ebbe az elkeresztelési huza-vonába? Hát úgy, hogy szerző szerint Verböczy azt mondja valahol, de hogy hol; a vonatkozó idézet a szerző pennájában maradt, hogy a kánonjoghoz az országos törvény úgy viszonylik, mint az országos törvényhez a megyei statutum, vagyis, ez gyöngébb annál, azt nem abrogálhatja (57. lap). Eltekintve attól, hogy ez a tétel Verböczy egész hármias könyvében sehol sem található fel s szerzőt itt bizonyára jóhiszeműsége vezethette félre, kérjük, miféle alapon mondhatja azt egy számot tenni akaró jogász, hogy egy negyedfélszáz év előtt élt jogtudós *dictuma törvényteltető erővel* van és lehet felruházva!? Ha ez a tekintélynek nem oly magas fokra helyezni akarása, mely még a koronás főt sem illetheti meg alkotmányunk szerint, akkor valójában nem más, mint valódi — jogászyerekeskedés!

Hát biz én nem folytatom tovább. Talán jobbat tettem volna, ha e könyv árával kényelmes vasuti coupékban zarándokoló hazámfiak Péter fillér adományát szaporítottam volna a jubiláris ünnepek alkalmából. Folchi bíboros úr börzianereskedése tavaly úgyis milliókkal károsította meg a szent atya legmagasabb pénztárát. Ezen a jámbor hívőknek kell valamiképen segíteniök. En is közéjük sorakozom. Azt, hogy szegény hazámfiainak ott a Duna, a Hernád és a többi folyó mentén, kik a vízáradás miatt koldusbotra jutottak — küldök-e valami könyöradományt, azt még meggondolom.

Aurifaber.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Egyetemes konvent.** Nagy érdeklődés mellett nyílt meg a konventi gyűlés f. hó 14-én Budapesten az evang. reform. főgymnásium dísztermében, melyen már szeretve tisztelt főpásztorunk is megjelenhetett. Megnyitó imádságot Kun Bertalan püspök mondott. Báro Vay Miklós egészségi gyengélkedés következtében nem vehetvén részt a tanácskozásban, a világi elnöki széket viharos éljenzések közt Tisza Kálmán foglalta el. Az eddig tárgyalt főbb kérdésekről a következőket jegyezhetjük föl. A megalakulás formáságai után a segélyek tárgyában érkezett miniszteri leiratokat mutatta be Tóth Sámuel főjegyző. Az olaszországi evang. egyház októberi

zsinatjára képviseltetésre meghívó érkezvén, annak idejében üdvözlő iratot fog küldeni konventünk olaszthoni testvéreink zsinatjához. Fejes István azon indítványát, hogy a 3000 frrtal emelt államsegélyről szóló miniszteri leiratot a zsinaton vegyék elő, elfogadták. Tárgyalás alá került a közalapi bizottság jelentése 10 évi számadásról. Majdnem egy milliónyi az összeg, mely ez önkéntes adózás útján befolyt, a tőkésített vagyon 425,550 frt. Azonban a hívek hozzájárulási összege évenként alább-alább száll. A bizottság orvoslást sürget s azt a konvent teljesítette. A második napon a közalap kezelése szabályzatának módosításával foglalkozott bizottság javaslata került tárgyalás alá. A javaslatok elfogadtattak. E napon határoztak az egyes egyházak segélyezése tárgyában is. A márczius 16-iki ülésben a közjogi bizottság jelentése vétetett föl. A felső-nyárádi elkeresztelési esetben felmerült legutolsó fordulat kétséget kizárólag vallás-sérelmet involvál ugyan, de azért a konvent most egyelőre jónak látta felfüggeszteni a felmerült ügyben a további lépéseket. A kaposvári reformátusokra a plebánia fenntartása czéljából kivetett adónak kérdése megoldást nyervén az által, hogy a befolyó összegből az 1868. évi LIII. t.-czikk 23. szakasza alapján a reformátusok egyháza is aránylagosan részesül, a konvent e kérdés fölött napirendre tért, nem látván a mai stádiumban vallás-sérelmet. A tanácskozást 17-én tovább folytatták.

— **A „Magyar Protestáns Irodalmi Társaság”** választmánya Szász Károly püspök elnöklete alatt f. hó 15-ikén tartotta meg gyűlését az ev. ref. főgymnásium egyik gyűléstermében. Fontos tárgyát képezte a választmányi gyűlésnek a Társaság anyagi ügyeinek megbeszélése. Nagyon lehangolólag hatott a tagokra azon kedvezőtlen adat előterjesztése, hogy ámbár a tagok száma az utolsó évben 81-gyel emelkedett, az előírányzott összegnél 3518 frrtal kevesebb folyt be a pénztárnoki hivatalnál. Zelenka püspök úr, mint a titkár előterjesztette, személyesen, magánlevelekben szölitotta föl az egyházkerületében lévő hátralékosokat adósságaik befizetésére s ez hathatós eszköznek mutatkozván, kértnek a többi püspök úrak is hasonló eljárás követésére. A Társaság vagyona 1892. végén 46528 frt volt, 2228 frrtal több az előző évinél. Elhatározta, illetőleg a közgyűlésnek javasolja a választmány, hogy a népies vallásos iratok kiadását immár haladék nélkül meg kell kezdeni s azok írására a hazai prot. írók személyesen legyenek felszólítandók, hogy a Szemle havi folyóirattá változzék át, s hogy legalább egy évig, míg a Társaság anyagi ügyei rendbe jönnek, monographiák ne adassanak ki. A taggyűjtő bizottság felszólított, hogy kezdje meg immár tevékenységét s elnökévé dr. Csiky Kálmán műegyetemi tanár választott meg. A közgyűlés, melyről csak jövő számunkban referálhatunk, f. hó 16-án d. u. 5 órakor jött össze ugyancsak az ev. ref. főgymnásium dísztermében.

— **Márczius 15-ikén** lélekemelő és tanulságos ünnepet ült a debreczeni főiskola. A nemzeti és állami nagy átalakulás 45-dik évfordulóján hazafiúi érülettel eltelve sereglett össze a tanuló ifjuság a főiskola imatermében, az egykori országgyűlés helyiségében, a hol 9 órakor a kis tanácssteremben összegyűlekezett főiskolai tanárkar is megjelent, élén *Simonffy Imre* kir. tanácsos polgármesterrel, főiskolánk érdemes helyi gondnokával s a szintén csatlakozott *Némethy Lajos* és *K. Tóth Kálmán* helybeli lelkesekkel. Az ünneplő közönség soraiban láttuk a város művelt s főiskolánk iránt melegen érdeklődő köreink kiváló képviselőit, többek között a városi hatóság részéről még *Ábrahám László* főügyész

Körner Adolf, Zöld Mihály tanácsnokokat, Király Gyula jegyzőt, Beke Mihály árvész. elnök, főisk. gazd. tanácsost, dr. Kola János kir. tanácsos, ügyvédi kamarai elnököt, Komlóssy Arthur ügyvédet, a Csokonai-kör alelnökét, Márk Endre ügyvédet, a dalegylet elnökét; megjelentek továbbá az állami főreáliskola tanárai Fazekas Sándor igazgató vezetése mellett csaknem teljes számmal, a gazdasági intézet részéről Szücs Mihály tanár s több mások. Különösebb érdeklődést keltett a Sebess György honvéd-egyleti elnök vezetése és saját zászlója alatt megjelent 13 régi diszruhás honvéd. Ezenkívül hölgyek is emelték jelenlétükkel az ünnepély fényét, a kik között láttuk Falussynét Nagy-Károlyból, Vecsey Imrénét, Joó Istvánnét, Kovács Lajosnét, Soós Jánosnét, Kálmán Lajosnét stb. A főiskolai énekhar szereplése után dr. Erdős József hittanár, ez évi akadémiai igazgató mondott ismert rokonszenves és szép szónoki előadásával felemelő alkalmi imát, a melyben a vallásos és hazafias érzület megkapó harmóniában olvadt együvé és a mely lapunk más helyén olvasható. Az ima végeztével hazafias da abot adott elő a főisk. énekhar, mely után Joó István főisk. tanár, tanítóképzőintézeti igazgató lépett a szószekre s jól átgondolt, tartalmas beszédben* méltatta az 1848-iki nagy átalakulás jelentőségét s nemes hévvel áldozott a liberálizmus regeneráló eszméinek, találóan, de a diadal reményével utalva azon veszélyekre, a melyek épen napjainkban a liberálizmus s azzal együtt a protestantizmus szent ügyét fenyegetik. Utána Diószegi Mihály hittanargató szavalta el kellő hatással Janossy Zoltán esküdtfelügyelő csinos alkalmi ódáját. A szépen sikerült ünnepély a „Szózat“-tal záródott be, melyet az egész közönség fennállva énekelt Sz. Nagy Károly ének-és zenetanár kitünő orgona-kíséréte mellett. Hiszszük, hogy az ünnepély nem maradt hatás nélkül sem a közönségre, sem ifjuságunkra nézve. A munkás hazafiaság és a szabadsági eszmék kultusza nemzetünknek mindig legbecsesebb erőforrása és legbiztosabb iránytűje leend.

— **A m.-szigeti ref. jogakadémia ifjusága**, mint minden évben, úgy az idén is megünnepelte márczius 15-ikét, a mennyiben délután 3 órakor a városi vigadó nagytermében rendezett egy fényes emlékünnepelet, ez után pedig Sziget város szabadsághőseinek: Asztalos Sándor és Möricz Samu elesett 48/49-iki honvédtiszteknek emlékoszlopát koszoruzta meg. Az ünnepelés rendezésén minden évben így szokott lefolyni, de az ideai ünnepély különösen két tekintetben magaslott ki az előző éviéket felett, a miért érdemesnek találjuk, hogy arról megemlékezzünk. Egyik a közönségnek, különösen a szigeti *intelligens* közönségnek valóban imponáns részvéte, a mely csakis ez évben nyilvánult először ily alakban; azelőtt is megvolt ugyan ezen ünnepélyeknek a maguk közönsége, a polgárság, ifjuság és az agg honvédek köréből, — de az intelligencia elmaradása mindig sajnosan érezhető volt. Hogy ma már nem így van, ez kétségen kívül az *idők jele*, a mikor a művelt magyar nemzet kezdi belátni, hogy a márcziusi szabadelvű eszmék ünneplése nem szokásos formáság többé, de arra napjainkban valóban szüksége is van! A másik kiemelkedő mozzanata ezen ünnepélynek az volt, hogy nemcsak kizárólag a mult idők emlékezetével foglalkozott, de a jelenlegi helyzet jellemzésére is kiterjeszkedett. Dr. Pap Tibor jogtanár, ez évi akadémiai igazgató elnöki megnyitó beszédben általános figyelem között fejtegette a márcziusi eszméknek fokozott jelentőségét

* E beszédet szintén egész terjedelmében közölni fogjuk.

napjainkban, s vázolta azt a küzdelmet, a mely előtt a megtámadott liberálizmus ma áll. A szépen kidolgozott és tiszta liberális (s a mi ezzel jóformán egyértelmű, tiszta protestáns) szellemben tartott beszéd hatása, az az általános éljenzés, a mi azt követte s általában annak rokonszenves fogadtatása a közönség körében, megmutatta, hogy hazánk eme végvárosának sokféle nemzetiségből és felekezetből álló közönségénél a felvilágosodás és szabadelvűség eszméinek termékeny talaja van. Ez a beszéd különben azért is érdekes, mert a mióta a magyar szabadelvűségnek a kath. „fekete sereg“ nyíltan megüzente a harczt, városunkban ez az *első* nyilvános alkalom, a melyen fontos egyházpolitikai kérdéseink felvették. Az ünnepély további folyamán Keresztény Gyula, Szent-Imrey Aladár, Ladányi Zoltán és Tabakovits István joghallgatók szavaltak, Kardos Béla joghallgató emlékbeszédet tartott, Ferencz Dezső joghallgató megkoszoruzta az emlékoszlopot, a helybeli pölgári dalárda pedig hazafias dalokat adott elő, mibe később a lelkes közönség is belevegyült. A szép ünnepélyt este a városi vigadóban bankett követte, a lelkesnél-lelkesebb felköszöntők egész sorozatával. K. B.

— **Az országgyűlésen** érdekes vita foly a vallás-és közokt. miniszter költségvetésének tárgyalása alkalmából az ország egész közönségét mondhatni lázas izgalomban tartó egyházpolitikai kérdések felett. A mily megnyugtató jelenség előttünk a jövőre nézve, hogy a nemzet értelmisége, városi és megyei törvényhatóságai tömegesen nyilatkoznak a szabadelvű kormány-programm mellett: épen úgy örömmel tapasztaljuk, hogy a magyar országgyűlés képviselőházának nagy többsége, felekezeti és pártkülönbség nélkül a szabadelvűség zászlója alá sorakozik. Csáky miniszter beszéde úgy őszintesége, mint érveinek ellenállhatlan sulya s nemes liberálizmusa által messze kimagaslik a vitában s mindenkinek ajánljuk figyelmébe. (Sajnáljuk, hogy egyes olvasóink számára, a kik talán egész terjedelmében nem olvashatták, lapunk szűk tere miatt nem közölhetjük.) Épen oly meglepő, mint tanulságos, hogy a szabad gondolkodás és eszményi irány némely képzelt lovagjai, a kik nagy hanggal és követeléssel lépnek fel mindannyiszor, a mikor a nemzeti haladás és állami fejlődés szekerének lassu járása miatt kell kárhóztató itéletet mondani s a kikről azt gondoltuk volna, hogy lelkesedésük s haladási vágyuk inkább jótékony fékezést igényel, — ma úgy állanak előttünk, mint silány csatlósai ódon eszméknek, vákbugzó vagy önző támogatói korhadt és a közhaladás akadályát képező érdekeknek. Ne higyjünk többé az ilyen lealczázott bajvivóknak; ne higyjünk gondolkodásuk sötétségének elburkolására szánt czifra szavaiknak s sofisztikus okoskodásuknak. Azok veszedelmes ellenségei ügyünknek.

— **Strossmayer befolyása a Curiánál.** A kultusz-budget tárgyalása újabb meg újabb érdekes mozzanatokot vet fel. Az angol Standard bécsi levelezője, reá mutatva azon körülményre, hogy Tisza Kálmánnak miniszterelnöksége alatt már volt alkalm a külügyi miniszter közbelépését kikérni azon tulságos és veszélyes befolyás ellen, melylyel Strossmayer Rómában bir, ezt mondja: pedig világos, hogy Strossmayer, a szt.: pétervári panszláv bizottság szövetséges társa, Magyarországnak nem barátja. *Rampolla bibornokra való befolyása oka azon komoly konfliktusnak is, mely Magyarországot jelenleg izgalomban tartja.* Befolyása, állítólag a Vatikánt kompromittáló okmányokban talál támaszt (?) Minél ismertebbekké lesznek azonban ezen ténykörülmények, mondja tovább az angol lap, a magyarok haza-

fiása annál gyorsabban fog dönteni abban az irányban, hogy az ultramontánoktól elforduljanak s királyuk és parlamentjük iránt teljes bizodalommal viseltessenek. — Eddig szól a közlemény. Rampolla pápai államtitkárnak hazánk iránt követett határozottan ellenséges indulatu működésére már volt alkalmunk lapunk olvasóinak figyelmét felhívni; de az angol lap ezen közleménye még is megdöbbenő háttért mutat fel előttünk, mert hiszen, ha a pápai szék államtitkárja, a magyarországi kath. egyházügyekben, *megbízhatóbb forrást nem képes találni a diakovári elhírszedett püspöknél*, s ha ennek az úrnak rossz indulata által félrevezetett pápai udvar politikája az, mely hazánk belbékéjét az örvény szélére sodorni kész, *s ha a hazai kath. főpapság, a maga összeségében sem képes ennek az egy horvát püspöknek káros befolyását Rómában ellensúlyozni*: akkor valójában bekövetkezend az, a mi iránt az angol lap reményét fejezi ki, hogy a létérdekében megsértett hazafiúi önértet, a püspöki karnak ezen nemcsak minden önállóságot nélkülöző, hanem — a mit csak tartózkodással mondunk ki — rövidlátásra valló magaviselete fölött kiméletlenül pálczát fog törni. Valójában, a pánszláv püspök által befolyásolt curia s az ez által dogmai jelzőkkel vezetett kath. magyar püspöki kar: oly elszomorító látvány volna, melynél csak a Hurbánok és Lucaciuk társasága lehetne visszariasztóbb! (A.)

— **A nagykun-madarasi** (heves-nagykunsági egyh. m.) lelkészi állomásra pályázóknak tudomására hozatik, hogy a lelkészi lak egy része — egyháztanácsi végzés folytán — ez évi szent Mihály napig az özvegy lelkésznek használatában marad. Dorogi Lajos esperes.

— **Szeremlei Sámuel** a békés-bánáti egyházak azon részével, mely a folyamatban levő egyházmegyei tanácsbírói választás alkalmával rászavazott, köszönetének nyilvánítása mellett tudatni kívánja, hogy ez újabb tisztséget sok rendbeli elfoglaltsága miatt nem vállalhatja el s olyan egyént ajánl arra, ki a hivatalával együtt járó feladatok viselésére *szabad idővel* is rendelkezik.

— **Pozsonyi t. kollegáink** megkeresése folytán készségegel közöljük az alábbi felhívást: *Emléket Rázgának!* Evangélikus lelkész volt. Pozsonyban hirdette az Isten igéjét. Német ajkra, magyar szívré. Egy bűne volt csak: honát s hona szabadságát jobban szerette, mint életét. 1848-ban azért emezt kockára is tette — és életét elvesztette. Ő volt szabadságharcunknak egyik első áldozata. Népgyűléseken emelte fel szavát — a haza javáért. Volt, ki elárulja. Elfogták, a vízi-kaszárnyába zárták, halálra ítélték s a vár felett fenn a Szamárhegyen fel is akasztották. Utolsó szavában is hazáját és városát áldotta. S a hon és város elfeledje őt? Emléket Rázgának. Nem égbe nyuló piramist. — Egyszerű jelt, — olyan szerényet, mint ő maga volt. Egy beszédes követ sima lappal és nevével rajta, ott fent, a vesztő helyen. Hadd hirdesse az a kő itt a határ szélén kifelé fordulva, hogy itt kezdődik a szabadság földje, hogy itt él a nép, mely török, de nem hajlik — meghal, de szolgál nem lesz soha és magyar marad mindörökké. Emléket Rázgának, a magyar nemzeti eszme, — a szabadság első vértanújának! Mi megkezdjük a gyűjtést s minden kegyes adományt „A Mi Otthonunk”-ban nyilvánosan nyugtázunk. Kérjük is az igen t. gyűjtőket s adakozókat, hogy a Rázga-émlékre szóló pénzeket sziveskedjenek „A Mi Otthonunk” (Pozsony, Temető-utca 3.) cz. alatt hozzánk juttatni. Hazafiúi tisztelettel Pozsony, 1893. márczius 15. Dr. Masznyik Endre és Stromp László theol. akadémiai tanárok, „A Mi Otthonunk” szerkesztői.

— **Az erdélyi** Protestáns Közlönyből olvassuk a következőket, melyek eléggé illusztrálják, hogy az ultramontánok keze ott is mozog: „a történelem és a mindennapi élet által bebizonyított tény, hogy Erdély mintaképe volt mindenha a vallási békének, a vallásitürelemnek. A szabadságharc után itt-amott felütötte fejét az ultramontánizmus; az ötvenes évek közepén még Kolozsvárt is prédikált a jezsuita Klinkowström; beszéltek, sugdosnak egy-egy fanatikus plébánusról, láttunk mi is: de a szent hagyományok, a fejedelmi korszak emlékei és az erdélyi magyar lakosság protestáns többsége és szabadságszeretete mindig imponáltak a sötétben ólalkodóknak. Míg Magyarországon már rég dühöngenek a katolikus lázítások, Erdélyben csak szórványosan tünt fel egy-egy türelmetlen barát. Ugy látszik, most már megváltozik ez is. Az erdélyi kath. püspök, Lönhart Ferencz úr is kiadta főpásztori körlevelét „a házasságról”, melyet a „tisztelendő Testvérek”-nek fel kellett olvasni a szószékből, „a házasság szentségéről gyakran prédikálván” és „felvilágosítván a híveket az ellenséges törekvések horderejéről” és „az isten egyházát fenyegető nagy veszedelemről”. Bizony, nagy veszedelem, hogy a szószéket isten nevében arra használják, oda sülyesztik alá, hogy róla a magyar állam, édes magyar hazánk ellen lázítsanak!” Minket nem lepett meg az erdélyi dolgok fordulata. A kik a Krisztusi tudományt is ki tudták sarkaiból forgatni: mit számít azoknak hatalmi féltékenységökben akár egy kis polgárháború? Hja! A cél szentesíti az eszközöket. Hogy aztán egyik olyan szent, mint a másik: azzal nem sokat törődnek.

— **Halálozások.** Özv. Kérészy Mihályné szül. Katona Zsuzsanna asszony f. hó 1-én, életének 84-dik évében H.-Szent-Andráson (Abauj) rövid szenvedés után elhunyt. Egy szélesebb körű lelkészi és tanári család tiszteletreméltó édes anyját gyászolja a megboldogultban, a ki az anyai szeretet forrasztó melegével kötötte együvé a háromfelé ágazott család tagjait, a gyermekeket és unokákat. A családfő már több évvel ezelőtt megért az ő urához, a kinek érdemes szolgája vala, mint a.-vadászi ref. lelkész. Hű élettársa fog most oldala mellett megpihenni a sárospataki temetőben. A sárospataki főisk. gymnasium egyik derék tanára és évek óta igazgatója: *Kérészy István* szép családjával, *Kérészy Barna*, előbb miskolczi, majd s.-pataki gymn. tanár, most a t.-nánai ref. egyház kiváló lelkésze s *Kérészy Zsuzsanna*, Gyurkó Dániel lelkész neje szintén családjával, édes anyjokat vesztették el. Az elhunytak megérdemelt nyugalmat, a hátramaradt szerető szíveknek részvétünket és vigasztalást! — Őszinte részvéttel értesültünk azon mély gyászról, mely Szűk Károly tiszta-kürti lelkészársunkat s tisztelt barátunkat nevének, Varga Ilona úrnőnek f. hó 10-én történt halálával érte. Résztvevő szívvel kívánunk az egek Urától pihenést a sok szenvedés árán immár elnyugodott hamvaknak. A család a következő gyászjelentést adta ki: Szűk Károly ev. ref. lelkész, valamint egyetlen gyermeke: Károly, testvére: dr. Varga József, úgy maguk, mint az összes rokonok nevében, mélyen megsomorodott szível jelentik a szeretett nő-, anya-, illetve testvér- és rokonnak Varga Ilona úrnőnek f. évi márczius hó 10-ikén élete 26-dik, házassága 9-ik évében hosszas szenvedés után történt gyászos elhunytát. A megboldogultnak hült tetemei folyó hó 13-dikán délelőtt 10 órakor fognak az ev. ref. egyház szertartása szerint örök nyugalomra tétetni. Tisza-Kürt, 1893. márczius 10. Béke és nyugalom lengjen porai felett. — Lapunk egyik f. szerkesztőjét is bánatos gyász érte: gyámfia, *Baróthy Jenő*, ki a mult iskolai évben főisko-

lánk szép reményű növendéke, most pedig Budapesten m. kir. honvéd katona-növendék volt, folyó hó 13-ikán elhunyt. A család az alábbi gyászjelentést adta ki: Bánatos szívvel tudatjuk szeretett unokánknak, mostoha fiainak és fêltestvérünknek Baróthy Jenő magyar kir. honvéd katona-növendéknek, f. hó 13-án esti 7 óraker, élete 16-ik évében Budapesten, a Ludovica Akadémiában rövid szenvedés után történt gyászos elhunytát. A szeretett gyermek holt teste f. hó 15-én, délután 3 óraker fog a nevezett intézetből örök nyugalomra tételni. Nagyszámu rokonságunk nevében is Debreczen, 1893. márczius 14. Bészler János és neje Medgyaszay Zsófia, mint nagyszülők. Kiss Bertalan fiaival: Sándorral és Györggyel. — A sz.-szolnoki egyházmegye főgondnoka s a zilahi ev. ref. főgymnasium gondnoka, ref. zsinati tag, volt alispán, Magyarbaksai *Dull László*, reformált egyházunk s iskolánk szent ügyének e nemes bajnoka Zilahon, f. hó 14-ik napján elhunyt. A megboldogultban erős támaszt vesztett protestáns egyházunk. Annýira tevékeny részt vett közügyeinkben, hogy helye alig pótolható. A munkás férfiú hamvai 14-én Czigányiban, a család temetkezési helyén tételtek végső nyugalomra. — Szele György és neje Tóth Vilma, gyermekeik: Miklós, Vilma és György nevében is, fájó szívvel jelentik kedves kis fioknak és testvéröknek: Pálnak, folyó évi márczius hó 13-án, életének 2-ik évében tüdőlobban történt elhunytát. A kis holt földi részei folyó évi márczius hó 15-dikén d. u. 3 óraker fognak, a tépei lelkészlakon tartandó rövid ima után eltakaríttatni. — Ószinte részvéttel osztozunk a gyászoló felek mély fájalmában. Lengyen csendes pihenésök az elköltözötteknek!

TARTALOM-JEGYZÉK: A magyar kath. püspöki kar emlékiratához. Somogyi Pál. — Tárcza: Adalék a reversálisok történetéhez. Benó János. — Márczius 15-ike az ev. ref. főiskolában: I. Hálaima. Dr. Erdős József, II. Emlébeszéd. Joó István. — Tanügy: Országos protestáns tanár-egyesület. — Közéletünk: Az egyházközségi közgyűlésről. Sarkadi N. Imre. — Irodalom. — Külömfélék. — Hirdetések.

Felelős szerkesztők és laptulajdonosok:

CSIKY LAJOS és Dr. BACZONI LAJOS.

Pályázat.

a balsai lelkészi állomásra.

A *balsai* egyház lelkészi javadalmazása 500 forintra tehető pénzértékben, mely áll földből, párbérből, stólából stb.

Ennélfogva ez egyház az egyházkerületi osztályozás szerint a IV-ik osztályba tartozik.

A pályázati határidő folyó 1893-ik évi márczius 28-ik napja, mely határidőig a pályázni szándékozók felszerelt kérvényöket nagy *Lukács Ödön* f.-szabolcsi ev. ref. esperes urhoz Nyiregyházára küldjék be.

A megválasztott a lelkészi hivatalt még ez év tavaszán elfoglalni köteles.

Kelt Debreczen 1893. márczius 13.

KISS ÁRON

püspök.

Pályázat

a lemondás folytán megüresedett **zsarolyáni lelkészi állomásra.**

Fizetése buza, széna, fa, föld és stolarékban 419 forint 94 kr. A föld adóját a lelkész fizeti. Szabad lakás.

A megválasztandó első évi fizetésének felét a stola kivételével a gyámintézetnek tartozik adni.

Beléptével a gyámintézet kötelezett tagja leend.

Hivatalát megválasztatása után azonnal elfoglalja.

A kellőleg felszerelt pályázati kérvények márczius hó 29-dik napjáig *Szarka Boldizsár* espereshez Vetés u. p. Szatmár adandók be.

Debreczen, 1893. márczius 14.

KISS ÁRON

püspök.

Pályázat

a nagybányai ref. káplántanítói állásra.

Evi fizetés: 1. Készpénz az egyház pénztárából 400 frt, előleges havi részletekben. 2. Természetben lakás, egy szoba, ágyneműn kívül szerény bútorzattal, esetleg lakásbér 60 frt. 3. A gymnasiumi alsóbb osztályok vallás tanításáért a kir. adóhivaltól 50 frt. 4. Tűzifaváltságul 25 frt 60 kr. 5. Stola, siri imáért 2—2 frt (évenként 20—30 frt).

Köteleességek: 1. A lelkész felszólítására templomi, temetési és egyéb lelkészi szolgálat; úgyszintén a kántortanító akadályoztatása esetén annak helyettesítése. 2. Vallástanítás a községi fiú-iskolában, a gymnasium négy alsó osztályában és nőnevelőintézetben, énektanítással egybekötve, heti 12—14 órán. 3. A konfirmációra készülő fiuk oktatása. 4. Ha esetleg a felekezeti iskolában külön fiú- és leányiskola rendeztetnék be, akkor a fiúiskola tanítására is kötelezve lesz, de fizetése emelkedni fog 100 forinttal és 1—1 frtnyi tandíjjal, kivéve a szegény gyermekeket.

Az állomás f. évi apr. 10-én elfoglalandó. Éneklőkar vezetésére alkalmas pályázók előnyvel bírnak. A jelentkezések márczius 25-ikéig a *nagybányai* ref. lelkészi hivatalhoz beküldendők.

Kelt Nagy-Bányán, 1893. márczius 6-ikán.

Gergely Károly

ref. lelkész.